

Bucculatrix laciniatella

Alvarkronmal

Fjärilar, Malar m.fl.

NE NA LC DD NT **VU** EN CR RE

Sårbar (VU)
B1b(iii)c(iv)+2b(iii)c(iv)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Bucculatricidae (kronmalar), **Släkte:** *Bucculatrix*, **Art:** *Bucculatrix laciniatella* - alvarkronmal Benander, 1931 **Synonymer:** *alvarmalörtögonlappmal*

Kännetecken

En nästan helt vit kronmal med några svaga, gulaktiga fläckar vid framvingens spets, där också en del mörka fjäll kan skönjas. I Norden förekommer arten bara i bestånd av alvarmalört på Öland.

Vingspann 6,5–8 mm. Hjässan är rostgul, beige eller gråbrun, mörkast längs mittlinjen. Ansiktet är vitt med grå inslag. Även första antennsegmentet, vingtäckarna och mellankroppen är vita, delvis med rostfärgade fjäll. Antennsträngen är brun med svaga, mörkare ringar. Framvingen är nästan helt vit med en rostgul, svag, sned fläck på eller strax intill framkanten en bit utanför mitten. Nära spetsen finns ofta ytterligare en diffus, gulaktig fläck liksom mitt på bakkanten. Vid vingspetsen finns en svart punkt, och nedanför denna har vingfransarna en grå ton medan de är vita framför punkten. Vid spetsen kan ytterligare en del spridda svarta fjäll finnas. Bakvingen är ljus brungrå med ljusgrå fransar. Den snarlika arten malörtskronmal *Bucculatrix absinthii* saknar svart punkt vid vingspetsen och är knuten till äkta malört. Kalkkronmal *B. artemisiella* och sandkronmal *B. ratisbonensis* saknar de svaga, gula framkantsfläckarna. Även fyndplatsen utgör en god indikation på vilken art man har funnit.

Genitalier: Hanens genitalklaffar har ännu smalare spets än hos *B. absinthii*, och spetsen smalnar av mer abrupt än hos *B. ratisbonensis*. Hongenitalierna kännetecknas av strukturen på äggläggingspapillerna och av de läppformiga skleriterna på ömse sidor om ostium. Antrum är smalare än hos *B. absinthii*, och äggläggingspapillerna är smalare och styvare än hos *B. ratisbonensis*.

Utbredning och status

I Norden är arten bara funnen på Stora Alvaret på Öland, där den är påträffad inom ett ca 300 km² stort område. I övrigt är den bara känd från södra Uralbergen (ett exemplar), Sibirien och Japan.

Denna art togs för första gången 1930 av Per Benander och senare beskrevs den av honom. Den har sedan primärfyndet bara varit känd från Öland och betraktades därför som en eventuell endem. Från 1996 finns emellertid ett ännu opublicerat fynd av arten från södra delen av Uralbergen. Alvarkronmalen förekommer troligen i ett större område än det som nu är känt. Sannolikt kommer fler lokaler i västra Asien och/eller europeiska Ryssland att hittas.

Ekologi

Alvarkronmal påträffas i bestånd av alvarmalört på Ölands Stora Alvar. Fjärilen uppträder lokalt i ganska stort antal vissa år. Från de sista dagarna i maj till början av juli kan man se nykläckta individer sitta som små, kritvita flagor på värdväxten eller på plantor i närheten. Larven lever på alvarmalört *Artemisia oelandica*, och med största sannolikhet lever den – liksom larverna av närstående arter – först minerande, för att senare äta utvändigt på bladen. Den övervintrar sannolikt som liten, eftersom man kan finna tunna minor längs kanten på blad av alvarmalört på hösten och halvvuxna larver i april. Kokongen är vitaktig, halvgenomskinlig och har svaga längsveck. Den fästs vid värdväxten eller på något grässtrå i närheten. Efter kläckningen sitter det till hälften utskjutna puppskalet kvar i kokongen.

Alvarmalört *Artemisia oelandica*, är en endemisk växtart på Öland. Närbesläktade malörtsarter fanns tidigare i Tyskland och kan fortfarande finnas i östra Europa. Runt Uralbergen och österut finns andra arter som uppenbarligen kan tjäna som värd för alvarkronmal och som står mycket nära alvarmalörten. Stora alvaret utgör ett mycket speciellt habitat och liknar inte det i Ural, där det istället rör sig om kalkpåverkad sandhed eller kulturmark. Larven gör en mina i bladen under hösten och efter övervintringen äter den utvändigt på bladen. Den förpuppar sig i maj och fäster den silkesvita kokongen med förkärlek vid ett torrt grässtrå (oftast fårsvingel).

Hot

Det föreligger inga direkta hot mot arten i Sverige. De fläckar av värdväxten där arten flyger kan dock hotas av igenväxning med enbuskar, men detta tar flera årtionden. Överbetning av får kan lokalt inverka menligt på arten.

Åtgärder

Stora delar av Ölands Stora alvar är numera naturreservat eller naturvårdsområde. Försättningsvis kommer enligt planerna dessa att hållas öppna, vilket gynnar både malörten och fjärilen. Andra områden där ögonlappmalen finns bör hållas under uppsikt men kräver inga åtgärder i dagens läge.

Övrigt

Namngivning: *Bucculatrix laciniatella* Benander, 1931. Zeitschr. Wiss. Insektenbiol. 26: 48-54. Svensk synonym: alvarmalörtögonlappmal.

Etymologi: laciniatellus = den lilla på alvarmalört; [*Artemisia*] *laciniata*; syftar på värdväxten alvarmalört *Artemisia oelandica* som tidigare fördes till *A. laciniata*; diminutivsuffixet -ellus (lat.).

Uttal: [Buckulátrix lasiniatélla]

Litteratur

Benander, P. 1931. Zur Biologie einiger Kleinschmetterlinge. IV. (Lep.). – *Allgemeine Zeitschrift für Entomologie. Bd XXVI [Erste Folge Bd. XXXV]*, Nr. 2/3: 48–54.

Benander, P. 1932. Öländska fjärilar. – *Ent. Tidskr.* 53: 123–126.

Svensson, I. 1971. Scandinavian *Bucculatrix* Z. (Lep. Bucculatricidae). – *Ent. Scand.* 2: 99–109.

Författare

Bengt Å. Bengtsson 2011 (Kännetecken, Ekologi och Utbredning) och Bengt Å. Bengtsson 2002 (Naturvårdsinformation; Hot och Åtgärder och tillägg till Ekologi och Utbredning).